

LITHUANIAN CULTURE RESEARCH INSTITUTE

EAST–WEST: COMPARATIVE STUDIES IX

Edited by
Dr. Antanas Andrijauskas

VILNIUS, 2010

LIETUVOS KULTŪROS TYRIMŲ INSTITUTAS

RYTAI-VAKARAI: KOMPARATYVISTINĖS STUDIJOS IX

Sudarytojas ir mokslinis redaktorius
Dr. Antanas Andrijauskas

VILNIUS, 2010

Sudarytojas ir mokslinis redaktorius – prof. habil. dr. Antanas Andrijauskas

Redakcinė kolegija

prof. habil. dr. Antanas Andrijauskas (pirmininkas), dr. Vaclovas Bagdonavičius,
prof. dr. (hp) Audrius Beinorius, prof. habil. dr. Michel Hulin (Prancūzija),
dr. Valdas Jaskūnas, François Jullien (Prancūzija), dr. Naglis Kardelis,
prof. habil. dr. Bronislovas Kuzmickas, prof. habil. dr. Vladimir Maliavin (Rusija),
prof. Algis Mickūnas (JAV), dr. Loreta Poškaitė, dr. Vytautas Rubavičius,
dr. Aivaras Stepukonis, dr. Daiva Tamošaitytė, prof. habil. dr. Hidemichi Tanaka (Japonija),
prof. habil. dr. (hp) Algis Uždavinys, dr. Odeta Žukauskienė,

Recenzentai

prof. habil. dr. Bronislovas Kuzmickas
prof. (hp) Tomas Sodeika
dr. Vytautas Rubavičius

I viršelyje:

Leidinyi apsvaistyti ir rekomenduoti spaudai
Kultūros, filosofijos ir meno instituto tarybos

TURINYS

Pratarmė / 7

TEORINĖS CIVILIZACINĖS KOMPARATYVISTIKOS IR ORIENTALISTIKOS PROBLEMAS

Algis Mickūnas. Gyvi pasauliai ir civilizacijos / 12

Odeta Žukauskienė. Sakralioji krikščionybės geografija: stebuklingieji atvaizdai Rytuose ir Vakaruose / 31

Ho-fung Hung. Oriento pažinimas ir socialinės teorijos – Kinija ir europietiškos Rytų–Vakarų skirtumų sampratos 1600–1900 m. / 46

Aldona Snitkuvienė. Egiptologinių studijų ištakos ir sklaida Lietuvoje (XVI a. pab. – XXI a. prad.) / 69

Christian Troll. Naujas mąstymas XIX ir XX a. Vakarų akademių islamo studijų plėtotė / 119

Aivaras Stepukonis. Globaliosios Rytų–Vakarų sąveikos ir naujoji mąstymo geografija: kur link, lietuviškume? / 126

Karolina Levanaitė. Rytų ir Vakarų susitikimas psichoanalizės universalizmo problematikoje: kūdikystės tradicinė indų šeimoje analizė / 132

EROTINIAI IR MEILĖS MOTYVAI RYTŲ CIVILIZACIJOSE

Antanas Andrijauskas. Erotiniai ir meilės motyvai indų kultūros tradicijoje / 150

Audrius Beinorius. Dieviškosios malonės mistika Abhinavaguptos tantrinėje soteriologijoje / 171

Daiva Tamošaitytė. *Šakti* koncepcijos sklaida Sri Aurobindo filosofijoje / 181

Loreta Poškaitė. Aistros ir troškimai Ming laikotarpio kinų erotiniame romane „Slyvos šakelė auksinėje vazoje“ (*Jing ping mei*) / 204

Algis Uždavins. Meilės ir pamišimo samprata sufizme / 228

KOMPARATYVISTINĖ KULTŪROLOGIJA, FILOSOFIJA, ANTROPOLOGIJA IR RELIGIJOTYRA

Žilvinė Gaižutytė-Filipavičienė. Kultūrinės savasties paieškos, transkultūrinės perspektyvos ir egzotizmai dabartiniame Lietuvos mene / 244

Regimantas Tamošaitis. Būties vienovės refleksijos upanišadose ir Vakarų moderniajame moksliniame pasaulėvaizdyje / 256

Algirdas Kugevičius. Pagrindinių mitų apie budizmą kritinė analizė / 271

Kristina Garalytė. Kastų tyrinėjimas Indijos socialinėje antropologijoje / 282

Julius Vaitkevičius. „Tuštumos“ nebuvimas *Laozi* tekste / 296

Žilvinas Svirgis. Rytų tautų mąstymo tradicijų poveikis vėlyvajam Heideggerio mąstymui / 309

Tautvydas Vėželis. Gamta ir technika: Heideggerio sąlytis su daoizmu (komparatyvistinis požiūris) / 318

KOMPARATYVISTINĖ ESTETIKA, MENO FILOSOFIJA, MENOTYRA IR LITERATŪROLOGIJA

Hidemichi Tanaka. Muromachi epochos peizažinė tapyba / 336

Valdas Jaskūnas. Pietų Indijos amatininkų socialinio statuso kaita ir kastinės tapatybės kūrimo praktikos / 348

Miranda Shaw. Budizmo ir daoizmo įtaka peizažinei kinų tapybai / 361

Agnieška Juzefovič. Dao sklaida kinų peizažinės tapybos ikonografijoje / 377

Dalia Švambarytė. Japonijos ir Kinijos literatūrinių tradicijų jungtys / 388
Julija Karavajeva. Tautinio tapatumo apraiškos japonų spontaniškoje tapyboje / 405
Rita Anna Szlaužys. Japonų *raku* keramikos estetiniai principai: tradicija ir kūrybingumas / 411
Vilma Gradinskaitė. Litos žydų tautinės savimonės atspindžiai žydų dailėje / 417
Ilona Murauskaitė. Elchananas Vogleris: klajonė po pasaulį ir personifikacijų filigranas / 423
Gediminas Degėsys. Kritinis žvilgsnis į stereotipinius požiūrius diskurse apie Juodosios Afrikos meną / 430

PRIEDAI

Carlos Gustavas Jungas. Rytietiškos meditacijos psichologija / 446
Vasiliji Aleksejev. Sinologijos sąvokos peržiūrėjimas, jos programa ir nuostatos / 459

Reziუმės anglų kalba / 466
Apie autorius / 480
Turinys prancūzų kalba / 485
Turinys anglų kalba / 487
Turinys rusų kalba / 489
Asmenvardžių rodyklė

LITOS ŽYDŲ TAUTINĖS SAVIMONĖS ATSPINDŽIAI ŽYDŲ DAILĖJE

VILMA GRADINSKAITĖ

Vilniaus dailės akademija

Valstybinis Vilniaus Gaono žydų muziejus

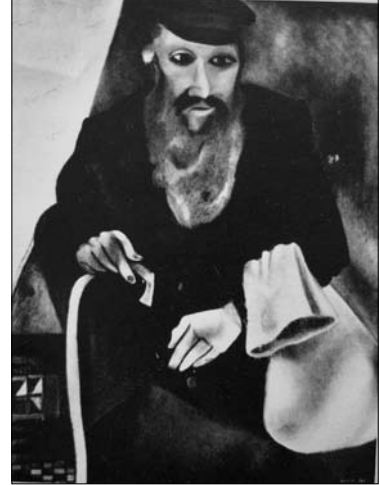
Esminiai žodžiai: žydų dailė, paveldo ir nūdienos motyvai, religinis, istorinis, socialinis, kultūrinis, politinis ir etnopsichologinis Lietuvos žydų savimonės aspektai

Litos dailininkų atsiminimai, memuarai, biografijos leidžia spręsti apie jų socialinės aplinkos ypatybes. Dauguma būsimųjų menininkų gimė ir vaikystės metus praleido nedideliuose miesteliuose – štetluose. Jehuda Penas gimė Zarasuose, Moiséjus Maimonas – Vilkaviškyje, Chaimas Soutine'as – Smilovičiuose (Smalininkuose), Jacques'as Lipchitzas – Druskininkuose, Isaakas Levitanas – Kybartuose, Markas Chagallas – Vitebske, Issai Kulvianskis – Jonavoje, Maksas Bandas – Naujamiestyje, Zalė Bekeris – Leckavų kaime netoli Mažeikių ir t. t. Jaunuolių polinkis į meną dažniausiai buvo sutinkamas priešišškai tiek šeimos, tiek visos žydų bendruomenės. Jaunojo Peno motina, pastebėjusi jo norą piešti, teigė, kad iš sūnaus nebus jokios naudos. Vilniuje gimusio Marko Antokolskio tėvas nesuprato ir smerkė jaunojo sūnaus pomėgį lipdyti iš molio ar drožti iš medžio skulptūras. Religingoje ortodoksų bendruomenėje augęs Soutine'as dėl noro piešti šeimoje buvo pajuokiamas ir net baudžiamas fizinėmis bausmėmis. Keturiolikmetis jaunuolis, nupiešęs rabino portretą, buvo priverstas palikti gimtuosius namus ir bėgti į Vilnių. Dauguma jaunuolių buvo verčiami mokytis kokio nors amato: Soutine'as norėjo, kad jis taptų kurpiumi ar siuvėju; Chagallo motina jam skyrė sąskaitininko arba fotografo kelią; Penas buvo išsiųstas mokytis dažytojo specialybės į Daugpilį, Antokolskis mokėsi pozumento bei staliaus darbų, Maimonas tapo laikrodininko mokiniu ir t. t.

Pirmoji meninė nemažos dalies jaunųjų dailininkų patirtis siejosi su sakraliniu – sinagogų, macevų ir ritualinių objektų – dekoru, knygų iliuminacija ar buitiniu – apranga, indų dekoru, siuviniais, karpiniais, metalo kalyba – žydų menu. Jaunuoliai dažnai patys prisidėdavo prie sakralinių ar buitinių objektų puošybos: Penas puošė ornamentais religines knygas, Mordechajus-Zvi Mane dailininkas perrašinėjo religinius tekstus. Taip dailininko „karjerą“ pradėjo ir Antokolskis, Akimas Josimas, Maimonas Isaakas Askenazis.

Konservatyvi sakralinio ir folklorinio žydų meno raiška ir jo funkcijos riboja kūrybinę menininkų laisvę ir skatino konfliktus su šeima ir tradicinėmis žydų bendruomenės normomis. Šios problemos sprendimas buvo tik vienas – palikti

tradicinį štetlą ir vykti mokyti į didžiuosius miestus. Čia žydų jaunuoliai atsinešė savą štetlo kultūrą, kuri susimaišė su moderniu miesto gyvenimu, savą tautinio meno supratimą, kuris susipynė su moderniomis meno formomis.

I. Rybackas,
Sinagoga,
1937, Israel
Museum

M. Chagallas,
Žydas, 1914–
15, Charles
Im Oberstego
kolekcija,
Ženeva

Straipsnyje siekiama parodyti, kaip pirmos XX a. pusės žydų dailininkų kūrinuose atsiskleidžia tautinė Lietuvos žydų bendruomenės savimonė. Nagrinėjama, kaip, eksploatuojant įvairius motyvus, išryškėja religinis, istorinis, socialinis, kultūrinis, politinis ir etnopsichologinis Lietuvos žydų savimonės aspektai.

Pirmos XX a. pusės Lietuvos žydų dailininkų kūrinių analizė leidžia sąlygiškai išskirti dvi stambias motyvų grupes, parodančias tradicijas ir modernumo ryšį dailėje.

Pirmai grupei priskirtini motyvai, priklausantys seniesiems laikams ir „atsigabenti“ į Rytų Europą kuriantis čionykštei diasporai. Šie motyvai įvardytini *paveldo motyvų* terminu. Tai įvairūs religinei ir tradicinei judėjų kultūrai priklausantys objektai ir simboliai: maldos priemonės, judaizmo simboliai, su tradicinėmis apeigomis ir papročiais susiję daiktai – Tora, talitas ir *tefilim*, menor ir Hanukos lempa, laiminti sudėtos šventiko rankos, viską matanti Dievo akis ir pan.

Antrą grupę sudaro motyvai, radęsi, „išaugę“ iš žydų gyvenimo štetluose Lietuvos teritorijoje. Šiuos motyvus sąlygiškai galima vadinti *nūdienos motyvais*. Jų grupėje skirtini du motyvų pogrupiai. Į pirmą įeina įvairūs judėjų objektai ir simboliai, kurie įgavo naujas formas ir reikšmes Lietuvos žydų kultūroje: tai – savita medinių sinagogų konstrukcija ir išskirtinis siluetas; pagal judėjų tradiciją *Jom Kipur* – Permaldavimo dieną – viešai išpažįstamos nuodėmės, į dykumą paleistas ožys nuneša „visus jų nusikaltimus į tyrus“ (Kun 16, 2–22), o štetle šis paprotys virto paukščio sukimu

virš atgailaujančiojo galvos kalbant specialią maldą, ir t. t. Antrą pogrupį sudaro nejudėjiški, nežydiški, nekošeriniai objektai ir simboliai, kurie, gyvenant svetimose kultūroje, tapo reikšmingais ir gausiai naudojamais motyvais žydų dailėje: tai – bažnyčia ar cerkvė, kiaulė, kuri tapo nežydų pasaulio simboliu, ir pan.

Litos žydų dailėje iš aptartų motyvų klostėsi įvairios temos. Tie patys motyvai buvo naudojami daugumos pirmos XX a. pusės žydų dailininkų kūryboje, o plastinę motyvų raišką veikė tuo metu vyravusios stilistinės tendencijos.

Analizuojant paveldo ir nūdienos motyvus bei jų transformacijas dailės kūrinuose, galima atskleisti religinį, istorinį, socialinį, kultūrinį, politinį ir etnopsichologinį žydų tautos savimonės aspektus.

Religiniu aspektu, remiantis dailės kūriniais, Litos žydai didžia dalimi save suvokė kaip ortodoksinio judaizmo atstovus. Adomas Jakštas (Aleksandras Dambrauskas), aptardamas 1920 m. vykusią Benciono Cukermano parodą Kaune, rašė: „Kaip parodo jo paveikslų siužetai, jis yra žydas ortodoksas, mylintis šv. Raštą, gerbiąs Talmudą, branginąs savo tautos tikyba, jos maldos namus, jos kultą, simbolius, šventais laikomus daiktus, kapus ir tautos tradicijas [.] Išėjęs iš savo tikinčios tautos, jis nuo jos nieku nesiskiria, tiki tai, ką ji tiki, gerbia tai, ką ji gerbia, jis yra kūnas iš savo tautos kūno, kaulas iš tautos kaulų. Tautos dvasia ir jis, tai viena“. Dailininkų Chagallo, Peno, Dovydo Jakersono, Mejerio Akselrodo, Isaako Rybacko kūryboje ypač populiarūs būtent ortodoksinio judaizmo motyvai: rabinų portretai, besimeldžiančių žydų su ortodoksiniam judaizmui būdingais atributais – talitu ir *tefilim*, taip pat senų žydų ir vaikų, studijuojančių Talmudą, paveikslai. Daug dėmesio menininkai skiria sinagogos šetlo fone įvaizdžiu. Medinė sinagoga su kelių pakopų stogais dailėje tapo tautinio Litos žydų tapatumo simboliu. Drauge pažymėtina, kad žydų dailėje rasime motyvų, rodančių yrantį religinį Litos ortodoksų vientisumą. Emanuelio Mane-Katzo, Jacobo Steinhardto ir kitų dailininkų kūryboje aptinkama motyvų, susijusių su chasidų pasauliu ar reformuotuoju judaizmu. Chagallas, El Lissitzky, Penas, Solomonas Judovinas sinagogą dažnai vaizduoja greta bažnyčios ar cerkvės, o tai byloja apie nuolatinį žydų bendruomenės egzistavimą tarp judėjiškojo ir krikščioniškojo pasaulių. Žydų dailininkai greta vaizduoja ožką ir kiaulę, tad

S. Judovinas,
Šetlo gatvė,
1926, privati
kolekcija

Z. Bekeris,
Miestelio
krautuvinininkas,
Apžvalginės
dailės parodos
katalogas,
Kaunas, 1940

šiems gyvūnams suteikia naujas simbolines prasmes. Ožka Litos dailininkų kūryboje tampa judaizmo simboliu, kuriam priešpriešinama kiaulė, įgaunanti simbolines nežydų arba krikščioniškojo pasaulio prasmes.

- J. Penas, *Jaunasis batsiuovys – komjaunuolis, skaitantis laikraštį, 1925, Baltarusijos meno muziejus*
- Istoriniu aspektu* dailės kūriniai rodo buvus gają istorinę Litos žydų savimone, save suvokiant kaip ilgą ir sudėtingą istoriją turinčią tautą. Elena Kabiščera-Jakerson, Akselrodas, Bekeris, Rybackas ir daugybė kitų dailininkų kasmetines judėjų šventes tapatina su simboliniu senosios istorijos įvykių kartojimu. Beveik kiekvieno Litos dailininko kūryboje yra seno žydo motyvas, simbolizuojantis žydų bendruomenės senumą ir ilgaamžiškumą bei jos sukauptą išmintį ir žinias. Penas, Chagallas senam žydui į rankas įduoda lazda ir krepšį, lyg „patvirtindami“ amžinai klajojančio žydo mitą. Labai populiarus motyvas – Toros ritinys – dvasinio ir fizinio saito, jungiančio žydų praeitį ir dabartį, simbolis. Chagallas, vaizduodamas žydą apglėbusį Toros ritinį ar gelbstint Torą iš liepsnų, rodo žydų tautos norą išsaugoti savo istoriją ir senąsias tradicijas, kartu ir įprastą bei jiems suprantamą gyvenimą štetle. Analogiškas žydo vaizdavimas dailėje sukūrė tautinį žydo tipažą, kuris simbolizuoja istorinį žydų tautos vieningumą, nesvarbu, kaip ir kur keitėsi pati istorija.

Kultūrinio aspektu Litos žydai, sprendžiant iš dailės kūrybos, save suvokė kaip ypač savitos kultūros, kurioje siejosi tūkstantmetė kultūrinė judėjų tradicija ir savitaštetlo kultūra, atstovus. Chagallas, Akselrodas, Judovinas, Cukermanas, Borisas Malkinas, Šolomas Zelmanavičius, Chaimas Mejeris Fainšteinas ir daugybė kitų dailininkų vizualinį štetlo paveikslą sukūrė kaip vietovės, pasižyminčios suspausta erdve ir nekintančiais struktūriniais sandais – susigrūdusiais namais, keliu, sinagoga, bažnyčia ar cerkve, šuliniu greta gatvės, turgaus aikšte ir kt. Trys skirtingų tipų pastatai – konfesijų namai, gyvenamieji namai ir amatų dirbtuvės – rodo, kad čia gyvenimas tekėjo ribojamas trijų pagrindinių dalykų: maldos, šeimos ir darbo. Akcentuodami glaudų Litos žydų ryšį su vietine žeme, dailininkai idealizavo ir mistifikavo štetlą ir jo gyvenimą. Šviečiamasis *Haskala* sąjūdis keitė savitą Litos žydų savimone.

Dailėje gausu štetlo vaizdų, kuriuose išskiriamas kelias. Kelias kūryboje gali būti tapatinamas su kiekvieno menininko nueitu asmeniniu gyvenimo keliu. Jis gali įvesti į štetlą ir išreikšti dailininkų troškimą tuo keliu grįžti į gyvenimo pradžią, į paliktą štetlą ir norą tapatintis su tradicine štetlo kultūra. Tačiau kelias gali ir išvesti iš štetlo – tada jis tampa noro ištrūkti iš tradicinių judaizmo normų bei štetlo kultūros ir noro susiliesti su pasauline kultūra, su nežydu pasauliu, kuris dažnai dailininkų kūryboje vaizduojamas „už tvoros“, ženklų. Kelias dažnai vaizduojamas tuščias ir implikuoja vienišumo jausmą, kuris lydėjo štetle gimusius dailininkus: juos ignoravo išorinis pasaulis už štetlo ribų, juos smerkė ir sava žydų bendruomenė dėl dailininkų noro palikti tradicinį gyvenimą štetle.

Socialiniu aspektu Lietuvos žydams daugiausia būdinga save tapatinti su žemaisiais socialiniais sluoksniais. Peno, Chagallo, Rybacko, Isaako Rabičėvo, Marko Epšteino ir kitų dailėje gausu personažų, turinčių aiškų socialinį statusą: smulkūs prekyautojai, amatininkai, darbininkai. 1937 m. Jokūbas Skliutauskas, aptardamas tapytojo Bekerio kūrybą, teigė: „Dailininko *Poilsis* nėra poilsis, bet visiškas nuovargis; *Žvejas* su nepakeliama našta; *Nešikas*, kuris pasistatė sunkius nešulius, kad kiek atsikvėpti galėtų; *Kalvis* – tai toli gražu ne tie kalviai, kurie „kala laimę“; *Kaimo pirkliai* – amžini keliauninkai, kurie taip keliauja jau 2 tūkstančiai metų“. Revoliuciniai Rusijos įvykiai smarkiai pakeitė tautinę Lietuvos žydų savimonę. Dailėje radosi nauji personažai – žydas revoliucionierius, žydas kolūkietis ir pan. Šie įvykiai nubrėžė naują meninę programą ir formavo naują žydų menininkų kartą – Nina Kogan, Levas Judinas, Ilja Časnikas, Lazaris Chidekelis, Eugenija Margaril ir kiti, – siekusių kurti revoliucinį meną. Jie atsisakė savo tradicijų, religijos, kultūros ir tapo revoliucionieriais bei rusiškosios kultūros skleidėjais – tai aiškiai atsiskleidžia naujais, iki tol nebūdingais motyvais.

Politiniu aspektu Lietuvos žydai priklausė visokioms politinėms grupuotėms. Dailėje įvairūs personažai rodo politinės žydų bendruomenės savimonės įvairialypiškumą. Geriausias pavyzdys – Peno ir Chagallo pavaizduoti veikėjai, skaitantys įvairiausių pakraipų spaudą, kuri padeda atskleisti politines jų pažiūras. Revoliucingai nusiteikusi žydų jaunuomenė skaitė rusiškus laikraščius, tautiškai susipratusi inteligentija – laikraščius jidiš kalba. Tuo pat metu nemaža dalis Lietuvos žydų palaikė tautinį žydų sąjūdį – sionizmą, pagrištą diasporos žydų saviidentifikacija su protėvyne ir noru į ją sugrįžti. Chagallo kūryboje diaspora yra lyginama su kapais, o grįžimas į Pažadėtąją Žemę – su mirusiųjų prisikėlimu. Paveiktas sionizmo idėjų, į Pažadėtąją Žemę Akselrodas tiesiogiai perkėlė štetlo gyventoją su sava apranga ir savu gyvenimo būdu. Taip buvo įgyvendinta diasporoje gyvenusio ir mirusio su viltimi pamatyti Pažadėtąją Žemę senojo štetlo žydo svajonė.

Etnopsichologiniu aspektu Litos žydai save suvokė kaip atskirą bendruomenę, turinčią savitą būdą, elgseną ir mąstymą. Dailininkai perteikė ekspresinius išgyvenimus, bylojančius apie Litos žydų bendruomenės melancholiškumą ir nostalgiją, kuriuoslėmė cikliškai tekėjęs gyvenimas štetle ir sugrįžimo į protėvių žemę idėja. Chagallo, Bando, Peno, Neemijos Arbit-Blato, Fainšteino, Zelmanavičiaus, Judovino, Epšteino ir daugybės kitų dailininkų sukurti štetlo gyventojų paveiksai atskleidė žydų bendruomenės uždaramą, polinkį mokslui ir santūrų temperamentą, o vaizduojamos viešai vykstančios šventės štetlo fone – vestuvės, kūdikio gimimas, gatvės muzikantų eisenos – štetlo gyventojų korporatyvumą. „Štetle ypač daug reikšmės buvo skiriama emocinei raiškai ir jausmams. [...] Energingas ir emocionalus Soutinėo drobės paviršiaus formavimas yra emocionalaus gyvenimo štetle refleksija. [...] Verksmas, susipynęs su džiaugsmu, liūdesiu ir entuziazmu, trykšta iš visų jo darbų“.

Didžioji dalis žydų dailininkų kūrybos siejasi su ta aplinka, kurioje jie užaugo, kurioje formavosi jų būdas ir savimonė. 1923 m. Lissitzky rašė: „Paimdami į rankas pieštuką ir teptuką, mes [žydų menininkai. – V. G.] pradėjome analizuoti ne tik natūrą, bet ir patys save. Kas esame? Kokia mūsų vieta tarp pasaulio tautų? Kokia yra mūsų kultūra? Koks turi būti mūsų menas? Atsakymai į šiuos klausimus buvo rasti Lietuvos, Baltarusijos ir Rusijos miesteliuose“.

Emigravę į svetimas šalis dailininkai nuolat grįždavo į vaikystės prisiminimus ir gimtąsias vietas, vadinasi, tapatinosi su konkrečia vieta ir deklaravo savo priklausomybę konkrečiai bendruomenei. Poetas ir dailininkas Ilexas Bulleris, keturiolika vaikystės metų praleidęs nedideliame žydų miestelyje, rašė: „Dauguma mano aprašytų ir pavaizduotų tipažų yra susiję su mano artimųjų atvaizdais: mano mamos, tėvo, senelio, dėdės, tetos, pusbrolių ir pusseserių, mano draugų iš chedero ir daugybės kitų žydų, kuriuos pažinojau štetle. [...] Savo paveiksluose tapau gyvenimą, kurį puikiai pažinojau ir kuris įsirėžė į mano širdį. Kiekvieną naktį sapnuoju naujus paveikslus, ir tai, tikriausiai, tęsis iki mano gyvenimo pabaigos“.

Taigi, Litos žydų dailininkų kūryboje aiškiai atsiskleidžia tautinės žydų savimonės aspektai. Tiek paveldo, tiek nūdienos motyvų naudojimas rodo glaudžią tradicijos ir modernumo sintezę. Viename dailės kūrinyje dažnai yra ir motyvų, rodančių stiprią tradicinio judaizmo įtaką žydų savimonei, ir motyvų, atspindinčių tradicinės savimonės rutuliojimąsi modernumo link.

The author concentrates on the polemic of caste issue which is revealed through three main tendencies of caste study: primary caste essentialization, Dumont's structuralistic caste treatment, and the theories of post-Dumontian and contemporary caste study tradition. Therefore the main problematic axis of this work is the conflict between Dumont's and post-Dumontian traditions.

Vilma Gradinskaitė

REFLECTION OF LITE JEWISH SELF-AWARENESS IN JEWISH ART

Keywords: Jewish art, present day and heritage motifs, religious, historical, social, cultural, political and ethno-psychological aspects of Lite Jews' self-awareness

The greater part of Lite Jewish artists' creation is linked to the ambience, in which they grew up, formed their character and consciousness. Even after emigration to the foreign countries, artists were returning over and over to their childhood memories and thoughts about the native soil, thus identifying themselves with a particular location and declaring their bondage with the particular community.

The article analyses the *present day* and *heritage motifs* in Jewish art and how exploiting these motifs of the Lite Jewish community's religious, historical, social, cultural, political and ethno-psychological self-awareness reflects the Jewish art.

Ho-Fung Hung

ORIENTALIST KNOWLEDGE AND SOCIAL THEORIES: CHINA AND THE EUROPEAN CONCEPTION OF EAST-WEST DIFFERENCES FROM 1600 TO 1900

Key words: Orient, Oriental studies, East-West, China, social theories.

This paper examines the long-term development of Orientalism as an intellectual field, with the European learning of China between ca. 1600 and ca. 1900 as an exemplary case. My analysis will be aided by a theoretical framework based on a synthesis of the world-system and network perspectives on long-run intellectual change. Analyzing recurrent debates on China within European intellectual circles, I demonstrate that the Western conception of the East has been oscillating between universalism and particularism, and between naive idealization and racist bias. This oscillation is a function as much of the changing political economy of the capitalist world-system as of the endogenous politics of the intellectual field. Despite their contrasting views, both admirers and despisers of the East viewed non-Western civilizations as uniform wholes that had never changed. I argue that the fundamental fallacy of Orientalism lay, not in its presumptions about the ontological differences between East and West and the former's inferiority, as previous critics of Orientalism have supposed, but in its reductionism. Understanding non-Western civilizations in their full dynamism and heterogeneity is a critical step toward the renewal of the twentieth-century social theories that were built upon and impaired by the Orientalist knowledge accumulated in the previous centuries.

EST-OUEST: ÉTUDES COMPARATIVES – IX

TABLE DES MATIÈRES

Avant-propos

PROBLÈMES THÉORIQUES DE L'ORIENTALISME ET DES ÉTUDES COMPARÉES DE CIVILISATIONS

Algis Mickūnas. Mondes vivants et civilisations

Odeta Žukauskienė. La géographie sacrée du christianisme: les images miraculeuses à l'Est et à l'Ouest

Ho-fung Hung. La connaissance de l'Orient et les théories sociales – La Chine et les notions européennes des différences Est-Ouest dans les années 1600-1900.

Aldona Snitkuvienė. Les sources de l'égyptologie en Lituanie et de son développement (fin XVIe – début XXIe).

Cristian Troll. La nouvelle pensée : développement des études islamiques académiques occidentales aux XIXe et XXe siècles.

Aivaras Stepukonis. Les Actions réciproques Globales de l'Est et de l'Ouest et la Nouvelle Géographie de Réflexion. Quelle direction du développement de l'identité lithuanienne?

Karolina Levanaitė. L'Est rencontre l'Ouest dans la question d'universalisme psychanalytique : l'Analyse de première enfance dans la famille hindoue traditionnelle

LES MOTIFS ÉROTIQUES ET AMOUREUX DANS LES CIVILISATIONS DE L'EST

Antanas Andrijauskas. Les motifs érotiques amoureux dans la culture indienne traditionnelle.

Audrius Beinorius. La mystique de la grâce Divine dans la sotériologie tantrique d'Abhinavagupta.

Daiva Tamošaitytė. Le développement du concept de *Śakti* dans la philosophie de Sri Aurobindo.

Loreta Poškaitė. Les passions et les désirs dans le roman érotique chinois de la période Ming „la branche de prune dans le Vase d'or“ (*Jing ping mei*).

Algis Uždavinyš. L'amour et la folie dans le soufisme.

ÉTUDES COMPARÉES DE CULTUROLOGIE, PHILOSOPHIE, ANTHROPOLOGIE, MYTHOLOGIE, ET DES SCIENCES DES RELIGIONS

Žilvinė Gaižutytė-Filipavičienė. À la recherche de l'identité culturelle, perspectives de transculturelles et exotismes dans l'art lituanien contemporain.

Regimantas Tamošaitis. Réflexions sur l'unité d'Être dans les upanišads et dans la vision du monde scientifique de l'Ouest moderne.

Algirdas Kugevičius. Analyse critique des mythes principaux du bouddhisme.

Kristina Garalytė. Etude des castes dans l'anthropologie sociale de l'Inde.

Julius Vaitkevičius. L'absence du vide dans le texte de Laozi.

Žilvinas Svigaris. Influence des traditions de pensée orientale sur la réflexion du dernier Heidegger.

Tautvydas Vėželis. Le problème des relations de la nature et de la technologie dans le dialogue d'Heidegger avec le daoism.

ESTHÉTIQUE, PHILOSOPHIE DE L'ART, HISTOIRE DE L'ART ET LITTÉRATURE SELON UNE APPROCHE COMPARATIVE

Hidemichi Tanaka. Peinture de paysage à l'époque Muromachi.

Valdas Jaskūnas. Le changement du statut social des artisans de l'Inde du Sud et les pratiques qui créent l'identité de caste.

Miranda Shaw. L'Influence de bouddhisme et de daoism sur la peinture de paysage chinoise

Agnieška Juzefovič. Le développement du *Dao* par l'iconographie de la peinture chinoise de paysage.

Dalia Švambarytė. Liaisons entre les traditions littéraires japonaises et chinoises.

Julija Karavajeva. Les manifestations de l'identité nationale dans la peinture japonaise spontanée.

Rita Anna Szlaužys. Les principes esthétiques de la céramique japonaise *raku* : tradition et créativité.

Vilma Gradinskaitė. Reflets de la conscience nationale litvak dans l'art juif.

Iłona Murauskaitė. Elhanan Vogler : Le voyage par le monde et le filigrane de la personnification

Gediminas Degėsys. Regard critique sur les stéréotypes dans le discours sur l'art de l'Afrique Noire

ANNEXES

Carl Gustav Jung. La psychologie de méditation de L'Est

Vasiliji Alekseev. La révision du concept de sinologie, son programme et notions

Résumé en anglais

A propos des auteurs

Table des matières en français

Table des matières en anglais

Table des matières en russe

EAST–WEST: COMPARATIVE STUDIES IX

CONTENT

Introduction

THEORETICAL PROBLEMS OF COMPARATIVE CIVILIZATION AND ORIENTAL STUDIES

Algis Mickūnas. Life Worlds and Civilizations

Odeta Žukauskienė. The Sacral Geography of Christianity: Holy Images in East and West

Ho-fung Hung. Cognition of the Orient and Social Theories – China and European Notions of East–West Differences in the Year 1600-1900

Aldona Snitkuvienė. Beginning of Egyptological Studies in Lithuania and their Development (End of the 16th c. – Beginning of the 21st c.)

Christian Troll. New Thinking: the Development of Western Academic Islamic Studies in 19th and 20th Centuries

Aivaras Stepukonis. Eastern-Western Global Interactions and the New Geography of Thinking: Where to, Lithuanian Identity?

Karolina Levanaitė. The East Meets the West in the Question of Psychoanalytic Universalism: Analysis of Infancy in Traditional Hindu Family

MOTIVES OF EROTIC AND LOVE IN EASTERN CIVILIZATIONS

Antanas Andrijauskas. Motives of Erotic and Love in Traditional Indian Culture

Audrius Beinorius. Conception of Divine Grace in Tantrik Soteriology of Abhinavagupta

Daiva Tamošaitytė. Development of *Śakti* Concept in Sri Aurobindo's Philosophy

Loreta Poškaitė. Passions and Desires in Erotic Novel of Ming period „Plum Branch in Golden Vase“ (*Jing ping mei*)

Algis Uždavinys. Love and Madness in Sufism

COMPARATIVE CULTUROLOGY, PHILOSOPHY, ANTHROPOLOGY AND RELIGION STUDIES

Žilvinė Gaižutytė-Filipavičienė. In Search of Cultural Identity, Transcultural Perspectives and Exoticism in Contemporary Lithuanian Art

Regimantas Tamošaitis. Reflections on Unity of Being in Upaniṣads and in the Modern Western Speculative Mind

Algirdas Kugevičius. Critical Analysis of the Main Myths about Buddhism

Kristina Garalytė. Caste Study in Social Anthropology of India

Julius Vaitkevičius. The Absence of Emptiness in Laozi Text

Žilvinas Svigaris. Influence of Eastern Thought Traditions on Later Heidegger's Thinking

Tautvydas Vėželis. The Problem of Relations of Nature and Technology in Heidegger's Dialogue with Daoism

COMPARATIVE AESTHETICS, ART PHILOSOPHY AND ART STUDIES

Hidemichi Tanaka. Landscape Painting of Muromachi Epoch

Valdas Jaskūnas. Transformations of Social Status and Castal Debates of South Indian Artisans

Miranda Shaw. Buddhist and Taoist Influences on Chinese Landscape Painting

Agnieška Juzefovič. Spreading of Dao through Iconography, Perspective and Lines in Landscape Painting

Dalia Švambarytė. Linkages between Japanese and Chinese Literary Traditions

Julija Karavajeva. The Problem of National Identity in Japanese Spontaneous Ink Painting

Rita Anna Szlaužys. The Aesthetic Principles of Japanese *Raku* Ceramics: Tradition and Creativity

Vilma Gradinskaitė. Reflection of Lite Jewish self-awareness in Jewish art

Iloona Murauskaitė. Elchanan Vogler: Wandering around the World and Filigree of Personifications
Gediminas Degėsys. Critical Sight into Stereotypical Viewpoints in the Discourse about Black
Africa's Art

APPENDIX

Carl Gustav Jung. The Psychology of Eastern Meditation

Vasiliji Aleksejev. The Review of the Concept of Sinology, its Program and Notions

Summaries in English

Index of Names

About the authors

Contents in French

Contents in English

Contents in Russian

ВОСТОК–ЗАПАД: КОМПАРАТИВИСТСКИЕ ИССЛЕДОВАНИЯ – IX

СОДЕРЖАНИЕ

Введение

ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ПРОБЛЕМЫ ЦИВИЛИЗАЦИОННОЙ КОМПАРАТИВИСТИКИ И
ОРИЕНТАЛИСТИКИ

Альгис Мицкунас. Живые миры и цивилизации

Одета Жукаускаене. Сакральная география христианства: чудесные образы на Востоке и
Западе

Хо-фунг Хунг. Познание Ориента и социальные теории. Китай и европейские понятия различий
между Востоком и Западом 1600-1900 гг.

Алдона Сниткувене. Истоки египтологических исследований в Литве (конец XVI - начало
XXI вв.)

Кристиан Тролль. Новое мышление в XIX-XX вв. Развитие академических исследований
ислама на Западе

Айварас Стеруконис. Глобальные взаимосвязи Востока и Запада и новая география мышления.
В каком направлении разовьется литовская идентичность?

Каролина Леванайте. Встреча Востока и Запада в вопросе психоаналитического универсализма:
анализ младенчества в традиционной индуистской семье

ЭРОТИЧЕСКИЕ И ЛЮБОВНЫЕ МОТИВЫ В ВОСТОЧНЫХ ЦИВИЛИЗАЦИЯХ

Антанас Андрияускас. Эротические и любовные мотивы в индийской культурной
традиции

Аудрюс Бейнорюс. Мистика божественной благодати в тантристской сотериологии
Абхинавагупты

Дайва Тамошайтите. Развитие концепции *шакти* в философии Шри Ауробиндо

Лорета Пошкайте. Страсти и желания в эротическом романе эпохи Минь «Ветка сливы в
золотой вазе» (*Jing ping mei*)

Альгис Уждавинис. Понимание любви и помешательства в суфизме

КОМПАРАТИВИСТСКАЯ КУЛЬТУРОЛОГИЯ, ФИЛОСОФИЯ, АНТРОПОЛОГИЯ И
РЕЛИГИОВЕДЕНИЕ

Жильвине Гайжутите-Филипавичене. Поиски культурной идентичности, транскультурные
перспективы и экзотизмы в современном литовском искусстве

Регимантас Тамошайтис. Рефлексии единства бытия в упанишадах и современной западной
научной картине мира

Альгирдас Кугявичюс. Критический анализ основных мифов о буддизме

Кристина Гаралите. Исследование каст в индийской социальной антропологии

Юлюс Вайткявичюс. Отсутствие «пустоты» в тексте Лаоцы

Жильвинас Свигарис. Влияние мыслительных традиций народов Востока на позднее
мышление Хайдеггера

Таутвидас Вежялис. Природа и техника: соприкосновение Хайдеггера с даоизмом
(компаративистский взгляд).

КОМПАРАТИВИСТСКАЯ ЭСТЕТИКА, ФИЛОСОФИЯ ИСКУССТВА, ИСКУССТВОВЕДЕНИЕ
И ЛИТЕРАТУРА

Хидемиши Танака. Пейзажная живопись эпохи Муромачи

Вальдас Яскунас. Изменение социального статуса ремесленников в Южной Индии и практика создания кастовой идентичности
Миранда Шоу. Влияние буддизма и даоизма на китайскую пейзажную живопись
Агнешка Юзефович. Дао в иконографии китайской пейзажной живописи
Даля Швамбарите. Связи литературных традиций Японии и Китая
Юлия Караваева. Проявления национальной идентичности в японской спонтанной живописи
Рита Анна Шлаужис. Эстетические принципы японской керамики *раку*: традиция и творческое начало
Вильма Градинскайте. Отражение национального самосознания литваков в еврейском искусстве
Илона Мураускайте. Элханан Воглер: путешествие по миру и филигрань персонификации
Гедиминас Дегесис. Критический взгляд на стереотипные представления в дискурсе об искусстве Черной Африки

ПРИЛОЖЕНИЕ

Карл-Густав Юнг. Восточная психология медитации
Василий Алексеев. Пересмотр понятия „синология“, ее платформы и установки

Резюме на английском языке
Об авторах
Список личных имен
Содержание на французском языке
Содержание на английском языке
Содержание на русском языке